

UNUTTURULAN ZAFER: KUT'ÜL AMARE

Begüm PAZVANT*

Birinci Dünya Savaş'ı tarihin gördüğü en kanlı savaşlardan biriydi. Osmanlı Devleti de bu savaşta birden fazla cephede savaşmaktaydı. Bu cephelerden biri de Irak cephesiydi. Irak cephesi, İngilizlerin petrol sahalarını ele geçirmek amacıyla 15 Ekim 1914'te Bahreyn'i ve 23 Kasım 1914'te Basra'yı işgali üzerine açılmıştır.

İngilizlerin yeraltı zenginliklerinin bulunduğu, Hindistan'daki sömürgelerinin güvenliği için Irak oldukça önemliydi. Aynı zamanda Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit Han'ın hayata geçirdiği Hicaz demir yolu da İngilizleri rahatsız ediyordu. İngilizler, Irak'a adalı İngilizlerden ve sömürgedeki Müslüman Hintlilerden oluşan birlikle sefer düzenlemişti. İngilizler, Irak Seferi'nin başında Osmanlı'ya karşı üstünlük sağlayarak Bağdat'a doğru ilerlemeye başlamışlardır. Çok geçmeden bu ilerleyiş yavaşlamış ve durdurulmuştur. Başkomutan Vekili Enver Paşa, Irak cephesinin başına Süleyman Askeri Bey'i getirmişti. Süleyman Askeri Bey, bölgedeki yerel güçleri de örgütleyerek İngilizleri durdurmayı planlıyordu. İngilizlerin ilerleyişine rağmen İttihat ve Terakki kuvvetleri destek olarak bölgedeki güçlerini kolordu seviyesine çıkarmıştı. Süleyman Askeri Bey'e ait Osmanlı birlikleri Nasırıye'yi ele geçirip, Şuayibe bölgesinde İngiliz birliklerine saldırdı. Ancak imkânsızlıklar neticesinde Osmanlı askerleri zayıf düşüyordu. Büyük kayıpların ardından geri çekilmek zorunda kalındı. Durumu gururuna yediremeyen Süleyman Askeri Bey hayatına son verdi.

İngilizlerin Irak'taki kuvvetlerinin başına General Townshand getirildi. Aynı zamanda Osmanlı kuvvetlerinin başında da Nurettin Bey bulunuyordu. Irak savunması için hazırlık yapılıyordu ancak Osmanlı birliklerinin imkânları sınırlıydı. Bu sırada İngilizler 31 Mayıs'ta ilerleyişe başlamışlardı. 3 Haziran'da Amara'yı, 25 Temmuz'da Nasırıye'yi ele geçirmişlerdi. Aynı zamanda da İngiliz casusları Araplar arasında propaganda yapıyorlardı. İngilizler Arapları, Osmanlı zulmünden kurtaracaklarını iddia ediyorlardı. İngilizler kazandıkları başarılarla Bağdat'a doğru ilerlemek istiyorlardı ancak ikmal aldıkları denizden de uzaklaşmak istemiyorlardı. General Townshand kendine emir gelmeden hareket etmemişti. Beklediği emir ise 23 Ağustos 1915'te geldi. Talimatta Osmanlı birliklerinin imhası, Kut'ül Amare'nin işgali isteniyordu. 27 Eylül günü gelen birliklerle beraber İngilizler Osmanlı Devleti'ne ağır kayıplar verdirmişlerdir. Birliklerimiz geri çekilmek zorunda kalmıştı. Meydanı boş bulan İngilizler ise 29 Eylül'de Kut'ül Amare'ye girmişlerdi. Böylece Basra bölgesi ve suyuollarının kontrolü ellerine geçmişti. Nurettin Bey birliklerini düzenli bir şekilde geri çekiyordu aynı zamanda da savaş düzeni alınıyordu. Bunu gören İngilizlerin kanı donmuştu ancak İngiltere'den gelen haberlere göre Bağdat kesinlikle alınmalıydı. Onlara göre hiçbir sıkıntı yoktu. General Townshand'de 14 Kasım'da Bağdat'a harekât başlattı. Aynı zamanda Osmanlı ise, Irak, Musul ve İran'daki birliklerini birleştirerek iki tümeni birleştirerek altıncı kolorduyu oluşturmuştu. Ordunun başına da Alman Mareşali Freiherr Colmar von der Goltz atanmıştı. Osmanlı ordusu omuz omuza topraklarını savunuyordu. 25 Kasım'da İngilizler geri çekilmek zorunda kalmışlardı. Bu çatışmalarda İngilizlerin kaybı 4.567'ye ulaşmıştı. Bu kayıplar toplam savaş gücünün üçte biri oluyordu. İngilizler Kut'ül Amare'ye çekilerek beklemeye başladılar. Kut'ül Amare üç tarafı Dicle Nehri ile çevrili olduğu için avantajlı bir konumdaydı. Osmanlı askerlerinin ana birlikleri 3 Kasım'da Kut'ül

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler İkinci Sınıf Öğrencisi

Amare'ye ulaşmışlardı. Kut'ül Amare Kalesi'ne topçu atışları başladı. Kale duvarlarını aştıktan sonra tel örgülere takılan Osmanlı askerleri kayıplar veriyor, ancak yine de durmadan saldırıyorlardı. İngilizler kuşatmanın bir ay süreceğini sanıyorlardı bu yüzden de ellerindeki yiyeceklere güveniyorlardı. Osmanlı askerleri ise her gün saldırıda bulunuyordu. General Townshand İran'a saldırı düzenleyen Rus birliklerinden yardım isteyecek ancak bu da işe yaramayacaktı. Çünkü Osmanlı askerleri Rus birliklerini dağıtacaktı. Osmanlı ajanları ile İngiliz ajanları arasında da büyük mücadele yaşanmaktaydı. Teşkilat-ı Mahsusa'nın ajanları siperler arasından pusulalar dağıtıyordu. Bu pusulalarda ise Hintli Müslüman askerlerin İngiliz birliklerini terk etmeleri, İslam Halifesinin ordusuna karşı savaşmamaları isteniyordu. Bu pusulalar oldukça etkili olmuştu. Parmağı tetikte kendini vuran, nöbette uyuyan, firar eden Müslüman Hintli asker sayısı oldukça artmıştı. Hintli Müslüman askerler din kardeşleriyle savaşmak istemiyorlardı. Kut'ül Amare kuşatması tüm şiddetiyle devam ediyordu, İngilizlerin 27 günlük yiyeceği kalmıştı. Osmanlı ordusu da kıt kanaat besleniyordu. Buna rağmen canla başla saldırarak gelen yardım birliklerinin ana bölümünü yok etmişti. Kuşatmayı uzaktan izleyen Townshand umutlarını yitirmeye başlamıştı. Halil Paşa ve komutası İngilizlere teslim olmaları çağrısında bir mektup yollamışlar ancak olumsuz cevap almışlardı. İngilizlerin hali içler acısıydı atları kesip yemeye başlamışlardı, Müslüman askerler ise yemiyorlar ve aç kalıyorlardı. Günde ölen asker sayısı 20'ye ulaşmıştı. İngilizler ünlü ajan Lawrence'ı görüşme yapması için Halil Paşa'ya göndermişti. İki milyon sterlin teklif eden Lawrence'ı, nazikçe reddeden Halil Paşa bu şanlı zaferi hiçbir şeye değiştirmek istemiyordu. 29 Nisan günü teslim olunmazsa saldırıyı kuvvetlendireceklerini ilettiler. İngiliz hatlarının cephaneliği yok ediliyordu. 29 Nisan günü iki İngiliz subayı Osmanlı mevziine gelerek generalleri Townshand'ın koşulsuz teslim olduğunu bildirdi. 29 Nisan 1916'da Binbaşı Nazmi Bey Komutanı'nın piyade alayı Kut'ül Amare'ye giren ilk Türk birliğiydi. Aynı gün içinde Hükümet Binasına Türk Bayrağı çekildi. Halil Paşa kılıcını uzatan General Townshand'a "Bunlar şimdiye kadar sizindi, bundan sonra da böyle olacak" dedi. O gün beş general olmak üzere, on üçü üst düzey subay, dört yüz seksen bir subay ve üç bin üç yüz dokuz İngiliz askeri esir alındı. Bu zafer İngilizlerin gördüğü en korkunç yenilgiydi. Halil Paşa askerlerine yaptığı konuşmasında "bugünü Kut Bayramı ilan ediyorum" demiştir. İstanbul'da da bayram havası sürüyordu. Bu zafer nedeniyle Halil Paşa birinci derece Osmanlı nişanı ile 43. Alay Sancağı 'da altın ve gümüş madalyayla ödüllendirilmiştir.

Kut'ül Amare Zaferi Osmanlı'nın Dünya Savaşı'nda elde ettiği en büyük destansı zaferlerden biriydi. Ancak ne yazık ki bu büyük zafer ne tarih kitaplarında yer almıştır ne de bayramı kutlanılmasına izin verilmiştir. Ortaya atılan iddialara göre bu zaferin, 1930 yıllarında İngilizler tarafından yasaklatıldığıydı. Diğer bir iddia ise 1950 yıllarında Türkiye'nin NATO üyesi olmasından sonra Kut'ül Amare Zaferi yasaklanmıştır. Ancak her ne sebepten olursa olsun, Osmanlı Devleti'nin bu son şanlı zaferi unutulmamaya ve kutlanmaya değerdir. Kut'ül Amare, İngilizlerin unutmadığı ama bize yüz yıldır unutturulmaya çalışılan şanlı Türk zaferidir. Büyük Türk komutanı Halil Paşa daha sonra soyadı kanunu çıkınca bu zafere izafeten Kut soyadını almıştır. Bu vesileyle Halil Paşa'yı rahmetle anıyoruz. Ruhu şad olsun.